

Vaikuttavuus ratkaisee

Julkisten palvelujen tuottavuuden kohottaminen on noussut keskeiseksi teemaksi hyvinvointipolitiikan tulevaisuutta ja kansakunnan taloudellista selviytymistä koskevassa keskustelussa. Huoli tulevaisuuden taloudesta on perusteltu. Yhteisten varojen taloudellinen käyttö on entistäkin tärkeämpää. Tämä tavoite on julkispalvelujen toteuttajille itsestään selvä.

Ongelmallista keskustelussa on ollut kaikkien palvelujen tarkastelu samoista lähtökohdista. Eroa ei ole aina tehty yksityisiin, voittoa tavoitteleviin palveluihin. Päällimmäiseksi on jäänyt mielikuva, että tuottamalla mahdollisimman paljon palvelusuoritteita mahdollisimman alhaisin kustannuksin voisimme pelastaa niin kuntatalouden kuin koko kansakunnankin globalisoituvassa maailmassa.

Sosiaalihuolto ei ole mitä tahansa palvelua. Sen lähtökohdat, tarkoitukset ja tavoitteet eroavat monin kohdin muista palveluista. Yksityisiin, markkinoilla toimiviin palveluihin ero on ratkaiseva. Kaupallisten palvelujen tavoite on kasvattaa kysyntää, saada lisää kuluttajia ja sitä kautta tuottaa enemmän voittoa. Sosiaalihuollon päämäärät ovat monin kohdin päinvastaiset. Tavoitteena on palvelujen tarvetta luovien

ongelmien ehkäisy, ihmisten omatoimisuus sekä palvelujen tarpeen ja kysynnän väheneminen. Toiminnassa pyörivän rahamäärän toivotaan pienenevän, ei kasvavan.

Aina on ollut ihmisiä ja väestöryhmiä, jotka ovat tarvinneet oman yhteisönsä sosiaalista tai taloudellista tukea. Aina tulee myös olemaan ihmisiä, joiden tasaveroisia elämisen edellytyksiä heikentävät joko epäsuotuisat lähtökohdat, toimintakyvyn rajoitukset tai elämän vastaan tuomat sosiaaliset vaikeudet ja epäonnistumiset. Sosiaalihuolto onnistuu, jos se kykenee parantamaan lasten kasvun ja kehityksen ehtoja, keventämään sosiaalisia kuormia, lisäämään ihmisten toimintakykyä ja elämisen turvallisuutta. Tavalla tai toisella nämä tavoitteet ovat näkyvissä myös sosiaalihuollon lainsäädännön tavoiteteksteissä ja tausta-aineistoissa.

Sosiaalihuollon etuudet, palvelut ja toimenpiteet ovat välineitä, joilla se toteuttaa yhteiskunnallista tehtäväänsä. Kun seurataan ja mitataan tuottavuutta, huomio kohdistuu vain sosiaalihuollon välineisiin. Instrumenttien runsaskaan käyttö ei kuitenkaan kerro mitään siitä, onnistuuko sosiaalihuolto tehtävässään: luodaanko lasten ja nuorten kasvulle parempia edellytyksiä, vähenevätkö sosiaaliset vaikeudet ja syrjäytyminen,

lisääntykö toimintakykyisyys, koetaanko elämä turvallisempaa.

Sosiaalihuollon toimenpiteiden suuri määrä voi päinvastoin kertoa siitä, että epäsuotuisat kasvuolot lisääntyvät, syrjäytyminen laajenee ja että turvattomuutta ja toimintakyvyn rajoituksia ei ole kyetty vähentämään. Tuottavuuslukuihin tuijottaminen voi johtaa harhaan koko hyvinvointipolitiikkaa, jos sosiaalisten ongelmien lisääntyminen kasvattaa kansantuotetta.

Sosiaalihuollon edustajien on tuotava keskusteluun sosiaalihuollon yhteiskunnallinen tarkoitus ja sen toteutumisen arvioinnin tärkeys. On toimittava siten, että vaikuttavuus yhdistyneenä toiminnan taloudellisuuteen nousee toiminnan kehittämisessä ja sen arvioinnissa keskeiseksi. Kansantalouden tilinpidossa sosiaalihuollon onnistumisen mittarit on saatava kuvaamaan oikeita asioita: ei pelkästään työn instrumentteja vaan sen perimmäisen tarkoituksen toteutumista.

Aulikki Kananoja

Kirjoittaja on Helsingin sosiaalijohtaja ja Huoltaja-säätiön hallituksen puheenjohtaja.
